

Г. М. Гаряєва,

доцент кафедри «Права» Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

О. Л. Муренко,

старший викладач кафедри «Права» Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ПІРАТСТВО ЯК ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. У статті розглядається процес піратства у сфері інтелектуальної власності. Були розглянуті законодавчі норми врегулювання цього питання, протидії держави та рішення цієї проблеми розвинутими державами. Для інтегрування України у світову організацію ЄС розвиток та процвітання піратства є суттєвою проблемою, яка має бути негайно вирішена, що свідчить про актуальність даної теми. Завдяки досвіду інших країн, законодавча база та стратегічна політика нашої держави має бути доопрацьована, усі виявлені та проаналізовані недоліки усунені.

Ключові слова: інститути інтелектуальної власності, авторські права, суміжні права, піратство, інтелектуальний капітал.

Аннотация. В статье рассматривается процесс пиратства в сфере интеллектуальной собственности. Были рассмотрены нормы урегулирования этого вопроса, противодействия государства и решение этой проблемы развитыми государствами. Для интеграции Украины в мировую организацию ЕС развитие и процветание пиратства является существенной проблемой, которая должна быть немедленно решена, что свидетельствует об актуальности данной темы. Благодаря опыту других стран, законодательная база и стратегическая политика нашего государства должна быть доработана, все обнаруженные и проанализированные недостатки устранены.

Ключевые слова: институты интеллектуальной собственности, авторские права, смежные права, пиратство, интеллектуальный капитал.

Summary. This article discusses the process of copyright and piracy in the sphere of intellectual property. There were considered the norms of legislation regulating of the matter, opposition actions of state and solution of the problem, made by developed countries. For Ukraine's integration into the global organization of EU, the development and prosperity of piracy is a significant problem that must be solved immediately. that's why, the topic is relevant and actual for Ukraine. With the help of the experience of other countries, legislation and strategic policy of our country should be modified, and all identified deficiencies, which were analyzed, must be eliminated.

Key words: institutes of the intellectual property, copyright, related rights, piracy rights, intellectual capital.

© Гаряєва Г. М., Муренко О. Л., 2018

Постановка проблеми. Актуальність досліджуваної проблеми пов'язана зі спробами України інтегруватися у світову організацію ЄС, де питання піратства інтелектуальної власності жорстко контролюється. Становлення «нової» ринкової економіки в усьому світі та в нашій країні, зокрема, веде до ускладнення господарських відносин і вимагає оновлення інститутів інтелектуальної власності. Стрімкий розвиток технологій і розповсюдження мережі Інтернет призвело до ряду проблем, які полягають у неспроможності одних осіб відстоювати свої права, небажанні інших виплачувати їм винагороду за використання прав, пов'язаних з об'єктами авторського права та суміжних прав, і, звичайно, прагненні третіх осіб отримувати величезні прибутки від наведених суперечностей інтересів [4]. Завдяки досвіду інших країн, законодавча база та стратегічна політика нашої держави має бути доопрацьована, усі виявлені та проаналізовані недоліки усунені.

Метою дослідження є необхідність аналізу даної проблематики в Україні, виявлення методів і засобів боротьби з піратством інтелектуальної власності. На даний час ця проблема в Україні вже вийшла далеко за межі суто охорони прав суб'єктів авторського права та суміжних прав, це вже стосується процвітання й розвитку культури держави. Адже, як свідчить аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури, механізм регулювання та захисту прав інтелектуальної власності істотно впливає на обсяг ліцензійних договорів, конкурентну властивість суб'єктів господарства в усіх сферах [2]. Саме тут і виникає необхідність теоретичних досліджень цього явища, бо у вітчизняній правовій літературі поняття «піратство» є ще недостатньо розробленим та розкритим.

Виклад основного матеріалу. Щодо розвинених держав сфера управління інтелектуальним капіталом у світі вже вийшла на перший план унаслідок всеосяжної інтелектуалізації сучасної економіки та стала вже не просто юридичним і комерційним питанням, а й політичною проблемою, яка вимагає негайних, стратегічних і комплексних підходів до вирішення. Складність розв'язання зазначених завдань пов'язана з надзвичайною динамічністю та різнобічністю відносин, що пов'язані з інтелектуальною власністю.

Проблема захисту прав інтелектуальної власності є актуальною, бо в останні роки значно активізувалось прагнення нашої держави інтегруватися у світову спільноту (ЄС), у зв'язку з чим і посилюються вимоги до поставленої проблеми.

Прагнучи стати повноправним членом у світовому товаристві, Україна матиме такі переваги: співпраця з розвиненими країнами, закордонними організаціями, товариствами, корпораціями, потенційний розвиток економіки та поліпшення відносин з членами ЄС. Але наша держава матиме суттєві недоліки і спрощення процесу відкриття віз, а через те і виїзд робочої сили – інтелектуального капіталу. Тим не менш проблема піратства істотно негативно впливає на культурне та економічне процвітання та розвиток нашої держави.

Сучасний рівень інтелектуального піратства можна вважати, по суті, однією з форм злочинного бізнесу. Про це свідчать обсяги його поширення та розміри завданої правопласникам шкоди. За даними МВС України, за рахунок даного правопорушення злочинці отримують прибуток у десятки мільйонів доларів США на рік [4]. Отже, ці правопорушення шкодять не тільки суб'єктам авторського та суміжного прав, але й економіці України.

Відповідно до Закону України від 11 липня 2001 р. «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права»» [1] піратство – опублікування, відтворення, введення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів.

Таким чином, ознакою піратства є відтворення опублікованих творів або фонограм будь-яким способом для публічного розповсюдження без відповідного дозволу. Але у цифрову епоху, в якій ми живемо, нам не потрібно робити примірник твору. Ми маємо можливість просто копіювати твори чи записи за допомогою Інтернету. Чи є це порушенням авторського права і суміжних прав, піратством згідно із визначенням цього поняття у вищезгаданому Законі? Питання наразі лишається відкритим. Більше того, у Законі України на сьогодні положення стосовно прокату не відображено у визначенні поняття піратства. Отже, ми можемо купити ліцензований продукт, не порушуючи авторських прав і суміжних прав, а потім здавати його в прокат необмежену кількість раз. Отже, через те що немає ясного та чітко окресленого поняття піратства, ми зараз стикаємося з прогалинами в Законі України.

На даний час підробки та піратство вийшли за межі окремих компаній, зокрема через несплату податків та величезні збитки (втрати компаній склали у 2014 р. 1,5 трлн дол. США) стали глобальною економічною проблемою. Торгівля цією продукцією сьогодні набуває міжнародного характеру. Саме тому митниця є форпостом на шляху потрапляння контрафактної продукції на вітчизняний ринок. Крім того, митні органи сприяють захисту прав інтелектуальної власності. Треба зазначити, що держава має не тільки мотивувати працівників митної служби для сумлінного виконання своїх повноважень, але й забезпечувати правове, законне підґрунтя для цього.

Сучасні розвинуті країни, зрозумівши масштаби негативних наслідків піратства у сфері прав інтелектуальної власності, дотримуються заходів, що діють не лише на національному, а й на державному рівні. Так, Угода TRIPS ВТО в ст. 61 зобов'язує сторони передбачити кримінальну відповідальність і покарання за піратське використання творів, що охороняються авторським правом. Покарання включає в себе тюремне ув'язнення та досить серйозні штрафи [3]. Як показує практика, цей легітимний договір між країнами забезпечує зниження піратської продукції на ринках та допомагає реалізувати відповідний захист інтелектуальної власності у світі. На жаль, даний документ на сьогоднішній день не діє в Україні.

Як зазначив голова Державної служби інтелектуальної власності Микола Паладій, на сьогодні правова база для ефективного використання та захисту прав інтелектуальної власності вже створена, але необхідно, щоби населення усвідомило цю проблему. Він зазначив, що лише спільними зусиллями можна виховати більшу повагу в українському суспільстві щодо прав інтелектуальної власності. Не можна не погодитися з його словами, бо, дійсно, в Україні був створений новий Митний кодекс з урахуванням норм законодавства та вимог Європейського Союзу, але у сфері піратства саме люди та покупці відіграють ключову роль. Вони можуть як купувати нелегалізовану продукцію, підтримуючи піратство, так і перейти на авторизовані товари. У цьому випадку держава має перш за все дати матеріальну можливість населенню купувати непіратську продукцію, зробивши ціни доступними. Та, по-друге,

ввести оповіщення населення про наслідки піратства для громадян та держави в цілому. Це буде стимулювати людей робити правильний та усвідомлений вибір.

Україна намагається активно боротися з піратськими товарами. Наприклад, в новому Митному кодексі були введені спрощені процедури знищення контрафактної продукції, що вже використовується на практиці. Більше того, були введені більш жорсткі адміністративні санкції за вчинення дій щодо переміщення за кордон товарів із порушенням прав інтелектуальної власності. Такі дії відтепер тягнуть за собою накладання штрафу у розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товару (ст. 476). Очікується, що дані дії сприятимуть повноправному членству України на світовому ринку інтелектуальної власності та розвитку бізнесу правовласників, що забезпечує поповнення держбюджету та запобігає потенційній небезпеці від контрафактних товарів.

У **висновках** потрібно підкреслити, що піратство у сфері авторського та суміжного права можна розглядати у вузькому та широкому розумінні. У вузькому – це законодавче визначення піратства: незаконне виробництво та введення в обіг саме контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, програм мовлення. У широкому розумінні – це порушення прав шляхом використання творів або об'єктів суміжних прав без дозволу суб'єктів цих прав, при цьому основна мета такого використання – отримання прибутку. Таким чином, в Україні піратство відзначається в законодавстві у вузькому значенні, що призводить до прогалин та невизначеності в законодавстві.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України «Про авторське право та суміжні права»: Закон України від 11 лип. 2001 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1651-19>.
2. Липчик Д. Авторское право и смежные права: [пер. с фр.] / [предисл. М. Федотова]. Москва: Ладомир: Изд-во ЮНЕСКО, 2002. 788 с.
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності: Угода Світової організації торгівлі від 23 берез. 2000 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
4. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права та суміжних прав: погляд на проблему. *Право України*. 2003. № 4. С. 72–75.